

Utmarksressurser og inntektsmuligheter

Av Birger Vennesland og Anders Lunnan

Inntektene fra virkesproduksjonen har de siste 40 årene gradvis blitt noe redusert mens inntektene ellers i samfunnet har økt. En skogeier som for noen år siden hadde 100% av sin inntekt fra skogen har i prinsippet to alternative valg dersom han skal følge inntektsutviklingen i samfunnet og fortsatt bli boende på eiendommen: Han kan ta seg inntektsgivende arbeid utenfor bruket, eller han kan utvikle ny inntektsgivende aktivitet med utgangspunkt i de ressursene eiendommen har. Det viktigste målet i norsk distriktpolitikk er å «opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret». Økt utmarksutnyttning er et bidrag til å nå dette målet. Det offentlige støtter også slike initiativ gjennom bygdeutviklingsmidler.

De godene som produseres fra skog og utmark kan deles i to kategorier: private og kollektive goder. De private godene, for eksempel tømmer, kan selges på markedet og

© Foto: Svein Grønvoid

.....elgsafari en annen

har en offentlig kjent pris. Disse godene er knyttet nært opp mot den private eiendomsretten, og er viktig for lokal verdiskaping. De kollektive godene er for eksempel de opplevelsene vi får ved å gå tur i skog og mark. Disse godene har ingen pris i markedet og verdien av dem er individuell. De er ofte knyttet opp mot «allemannsretten» og har samfunnsøkonomisk sett stor verdi for helse og trivsel.

I prosjektet «Verdiskaping fra skog og utmark» har vi utelukkende konsentrert oss om de godene som skogeieren kan ta en pris for i markedet. Vi har sett på betingelser for at skogeierne skal kunne tjene penger på mer enn tømmeret sitt og hvordan de skal kunne privatisere og tjene penger på noen av opplevelservediene. I to undersøkelser har vi studert 1) betydning av lokale og sentrale nettverk for hvordan prosjekter lykkes over tid, og 2) betydning av holdninger og kunnskaper hos den enkelte grunneier for om han starter opp med ny virksomhet eller ikke. I det følgende vil vi referere noen resultater fra den førstnevnte undersøkelsen.

© Foto: Svein Grønvoid

Kanoutleie kan være en inntekstkilde.....

Returadresse:
Norsk institutt for
skogforskning
Høgskoleveien 12
N-1432 Ås

B

Skogforsk: tlf: 64 94 90 00, www.skogforsk.no; Institutt for skogfag: tlf: 64 94 88 80, www.nlh.no/isf; redaktør: Bjørn R. Langerud

Skogforsk har fulgt etableringer av tilleggsnæringer i regi av Bygdeutviklingsmidlene (BU-midlene) i Vest-Agder over flere år. Utviklingen viser et klart positivt bilde fra vi første gang intervjuet aktørene bak foretakene i 1995 og fram til i år. Totalt viser undersøkelsen økt timelønn for den enkelte samtidig som sysselsettingen øker. Av et totalt utvalg på 34 nyetableringer i 1994 og 1995 var det i 2002 sju prosjekter som ikke lenger var i drift, og åtte som ennå ikke hadde oppnådd tilfredsstillende lønnsomhet. Årsaker til at prosjekter legges ned eller ikke oppnår tilfredsstillende lønnsomhet kan være mange. En hovedproblemstilling for oss i denne undersøkelsen var å finne ut om det å jobbe sammen med andre kunne forklare noe av oppgang og nedgang i prosjektene. Vi definerte to typer nettverk:

- Deltakelse i lokalt uformelt nettverk som knyttes til samarbeid og informasjonsutveksling i bygda
- Deltakelse i regionalt/nasjonalt formelt nettverk som knyttes til samarbeid og informasjonsutveksling utenfor bygda

Med utgangspunkt i undersøkelsen kan vi sette opp en tabell som oppsummerer sannsynligheten for å lykkes gitt at man er med i nettverk eller ikke.

Det viser seg at de prosjektene som hadde et stort lokalt og nasjonalt nettverk å støtte seg på ved viktige beslutninger hadde mye større sannsynlighet for å lykkes. I Vest-Agder har Fylkesmannens landbruksavdeling og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond satset på å støtte samarbeid og nettverk for prosjekter i en oppstartsfase. Denne støtten har vært om-diskutert, våre resultater tyder imidlertid på at det kan være god bruk av offentlige midler å gjøre dette.

Når vi analyserer mulighetene for økt lokal verdiskaping i utmark så vil det i de fleste tilfeller bli for snevert å se på utmarka for seg. Det er ofte koplingene mellom utmarksprosjekter og andre tiltak i en kommune eller region som avgjør mulighetene for verdiskaping. Vi tror det er mye å lære ved å sammenlikne de områdene der en har lyktes med utmarksprosjekter med områder der det ikke har skjedd så mye. Sammenligning med erfaringer gjort i andre land er også nyttige.

Resultater fra denne forskningen er under publisering i internasjonale tidsskrifter. Se vår publikasjonsbase på www.skogforsk.no. Se også **Aktuelt fra skogforskningen 3-02**.

Kontakt forfatterne:
Birger.Vennesland@skogforsk.no og
Anders.Lunnan@skogforsk.no

		Deltakelse i lokalt nettverk	
		Nei	Ja
Deltakelse i regionalt/ nasjonalt nettverk	Nei	Sannsynlighet for å lykkes 25 %	Sannsynlighet for å lykkes 71 %
	Ja	Sannsynlighet for å lykkes 68 %	Sannsynlighet for å lykkes 94 %